

Delikatnost pitanja je očita. Nije dovoljno voditi računa o tome da li roditelji između sebe goje istinski ljubav, niti da im djeca budu povjerljiva. Osobita je poteškoća u tome KAKO i KADA i KOJA sredstva ili način odabrati u davanju odgovora djeci na pitanja o porijeklu života. Teoreti je stvar lagana, u praksi je vrlo teška.

Ta će knjižica mnogima dobro doći. Krivo bi bilo u njoj tražiti čarobnu formulu za svaku majku, za svakog oca, po kojoj bi se oni ravnali. Život je raznolik. Okolnosti bezbrojne. Odmjeriti sve te okolnosti nije lako. Traži se mudrost života. Mudrost koju savjesni roditelji imaju donekle od prirode, a kršćanski je razvijaju duhovnim životom. U svakom slučaju ta se mudrost ne stječe na jeftin način. Traži se pouka. Pouka samih roditelja. Ni u knjižici nije lako razabrati u kojim su godinama davani razni odgovori. Istina, razvoj ne zavisi posve od godina, ali ni razvoj redovito ne čini lude skokove. Prema tome, pojmovi »jajašca«, »zametka«, »oplodnje« itd. ne mogu se jednostavno predočivati djeci kao djeci. Potrebno je vidjeti kakav odjek imaju ti izrazi u dječjoj duši s obzirom na njihovu formaciju prema tako stečenim pojmovima. Ta je moralna dimenzija bitna poteškoća pravilnog pristupa tom pitanju.

Zbog toga je i IV glava u ovoj knjižici od velike, najveće važnosti. Ona je pokušaj izmirenja istine da i djeca imaju nagone te da ih odmalena osjećaju. A nagone ne smijemo pustiti da se razvijaju samovoljno, nego ih moramo orijentirati, sređivati, humanizirati, kristijanizirati, tj. produhovljavati koliko god se može.

Završetak je dostojan kršćanskih roditelja. Oni osjećaju poteškoću koju sam gore naznačio. Kršćanski roditelji znaju da nisu u tom poslu sami. Mislim da nisu sami u užem i u širem smislu. U užem smislu nisu sami jer im mora pomoći njihova duhovna zajednica, drugi braćni drugovi, učitelji vjere. U širem smislu, jer moraju imati pouzdanja u rasvjetljene Duha.

Neosporna je pozitivna vrijednost te knjižice. Ali ne smijemo pojedine izraze mjeriti strogim teološkim mjerilom, moralnim ili moralizatorskim, npr. kada se navodi da uopće nije važno ima li ili nema vanjskih očitovanja ljubavi sa strane roditelja (str. 8). Knjigu ne piše stručnjak, nju sa-

stavljaju oni koji proživljavaju život u njegovoj konkretnosti. A u tako shvaćenom životu spontanost, oduševnost, dobra nakana i slične vrednote igraju dominantnu ulogu.

J. Kuničić

ČASOSLAV NARODA BOŽJEGA.
Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972,
for. 11 x 18,5 cm, str. XXXII + 688 + 24.

Nakon niza liturgijskih knjiga obnovljene Euharistije i Otajstava evo nam i Časoslova! Istini za volju, nismo ga tako brzo ni očekivali. Izdani svezak sadrži: Odredbu Sv. zbora za bogoštovlje (IX), Predgovor biskupa dra J. Salača (XI—XIII), Opći rimski kalendar s tablicama stupnjeva liturgijskih slavljenja, pomicnih svetkovina i blagdana te drugim pomagalicama (XIV—XXX), Psaltir (1—472), Red Časoslova (1—18), Dopunsku psalmodiju za treći, šesti i deveti čas (19—24), te Zajednička svetačka slavlja (475—675). Časoslov je opremljen pregledom sadržaja i tehničkim uputama za moljenje, odmah nakon naslovne strane (VII), te Općim kazalom na posljednjoj strani (687). Uz to ima Kazalo psalama (677—681), Kazalo hvalospjeva (681—682), Kazalo biblijskih čitanja (682—683), Kazalo otačkih (i drugih) čitanja (683—684), te Kazalo himana (684—686). Svesku je dodano i nekoliko slobodnih listića sa zajedničkim obrascima, nedjeljnim i svagdašnjim molitvama, potpunom tablicom biblijskih čitanja i dr.

Kako god smo se radovali dosadašnjim izdanjima obnovljenih bogoslužnih knjiga, ovo nas izdanje posebno raduje. Zato što su druga područja bogoslužja imala bar neke knjige na hrvatskom jeziku i prije najnovijih izdanja, a Časoslov se — uz starohrvatska glagoljska izdanja, što se, na žalost, nisu proširila na čitavo područje hrvatskog jezika — prvi put pojavljuje u cijelosti na sadašnjem živom hrvatskom jeziku. A to za liturgijsku obnovu u hrvatskom narodu zaista nije mala stvar. Bogoslužje časova predstavlja unutar cjelokupnog bogoslužja onaj njegov elemenat što ga najuže povezuje sa svagdašnjim životom kršćana. Bogoslužje, određeno da svojim časovima molitve posvećuje vrijeme čitavog našeg dana, proteže na

čitav taj dan ono vrhovno posvećenje ostvareno u Euharistiji Tijela i Krvi Kristove i onu vrhovnu hvalu što je Crkva u zajednici sa svojom Glavom Kristom daje u sakramentalnoj žrtvi Križa. Tako posvećenje i hvalu bogoslužja praktički dovodi u naš život. Upravo je zato i izdanje obnovljenog Časoslova svojevrsno vrhunsko dostignuće u djelu liturgijske obnove u našem narodu.

Tko želi saznati što će hrvatski Časoslov značiti za opću molitvenu obnovu, neka, više kao molitelj nego kao kritičar, izmoli samo jedan njegov čas. Osjetit će kako se iz njegovih riječi kao iz zrna tamjana na vatri duše uzdiže obilan miomirisni kad zdrave i sadržajne molitve. Ne bilo kakve, nego molitve potekle iz srca Krista, najvećeg molitelja, molitve što u sebi sadrži kondenziranu čežnju Proroka, herojsku hvalu Mučenika, originalnu duhovnost Svetaca — molitelja čitave povijesti Crkve. Moljenje Časoslova na hrvatskom jeziku zaista se tako i doima, zato opravdano budi i velike nade.

Tehničko rješenje sa »srednjakom« i dodatnim sveščićima mudro je i praktično. I za one koji ga mole pojedinačno — jer će biti prikladan i za put — i za zajednice molitelja, jer će svaki imati samo no što mu je u zajedničkom moljenju potrebno. Da je red Časoslova unesen u sva četiri tjedna Psaltira, svezak bi bio praktičniji, no time bi se bitno povećao njegov obujam, i cijena. Ovako će bar ispočetka biti mnogo traženja i listanja. Papir propušta slova sa suprotne strane, pa čak i sa slijedećeg lista, a to malo smeta. Tisak je dosta sitan za ovakvu knjigu, koja se redovno upotrebljava svaki dan.

No, i uz ove male primjedbe, zahvalni smo Kršćanskoj sadašnjosti što nam je darovala ovako dragocjenu knjigu molitve Crkve, i Biskupskoj konferenciji što ju je prihvatila i odobrila. Bilo bi zaista teško ne primiti je i ne odobriti s radošću.

V. Z.

BIBLIJSKI LEKSIKON, Priručnici sv. 7, KS, Zagreb 1972.

Biblijski leksikon izlazi kao 7. svezak biblioteke »Priručnici« Kršćanske sadašnjosti. Prijevod je knjige: Klei-

nes Stuttgarter Bibel-Lexikon (Stuttgart 1969). Poslije Rječnika Biblijske teologije veoma je važan doprinos biblijskoj nauci na našem jezičnom prostoru i ispunja praznine koje je ostavio prvi Rječnik biblijske teologije. Biblijski leksikon je i prvi rječnik ove vrste na našem jeziku. Svrha mu je pripomoći čitaocima Biblije da bolje razumiju biblijski tekst koji se stvara tijekom mnogih stoljeća i u sredinama nama stranih kultura i različenog misaonog svijeta.

Leksikon donosi dragocjene podatke i informacije iz povijesti, arheologije, geografije, politike i kulture biblijskog svijeta kao i sažetu egzgetsku, dogmatsku i teološku nauku Svetog pisma. Informacije i pojmovi ističu se svojom zbitošću, jasnoćom i otvorenošću. Leksikon ne pruža u jednoj natuknici cjelokupni sadržaj jednog predmeta. Potrebno je znati čitati Leksikon, »šarati« tragom strelaca da dobijemo potpun pojam jedne biblijske stvarnosti.

Leksikon je djelo biblijskih stručnjaka. Iznose otvoreno modernu problematiku biblijske nauke. Zato se otkriva i »slojevitost biblijskih pitanja« kao i različnost tumačenja. Tako za Abrahama čitamo kako »ozbiljni razlozi govore« da je živio u 14. st., a da se Josipova povijest zbiva u vrijeme Hiksa (17. st.). Mnoge će natuknice stvoriti u mnogima ne malu zabunu glede osoba, ustanova, gradova zbog toga što je to nekako sraslo s našom dosadašnjom »biblijskom vjeron«, kao natuknice: Adam, Noa, Abraham, Izak, Jakov, Mojsije i Aaron, Jouša, Savez, mana, Kovčeg, Jerihon, Aj itd. Uzalud ćemo u biblijskoj tematici tražiti našu današnju problematiku i gledanje na neka pitanja glede braka, žene, radosti, ljubavi, rata, posjeda i sličnih pojmova. Mogli bismo »spravno prebaciti« zašto su sastavljači razmjerno tako malo posvetili nekim temeljnim istinama vjere, kao što je Uskrsnuće Isusovo, Prekogrobni život, a odviše su prostora posvetili nekim sporednim pitanjima kao ratarstvu, krvnoj osveti, na-plati itd.

Da, Leksikon će djelovati na mnoge izazovno. Autori su često vrlo važne teme, kao iskonski grijeh, samo doirnuli, ostavili ih nedorečene, tek najavljene, samo natuknute. Teško je na malom prostoru dati zgusnuto tako preobilnu građu biblijske moderne nauke. Nakana je sastavljača bila da samo pruža prve informacije, stručne